

О. Д. Жученко

асп.

спеціальність «Право»

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Т. О. Павлова

НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПРИ ПРИЗНАЧЕННІ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Досліджувана тема є актуальною в умовах діджиталізації практично усіх сфер суспільних відносин. На сьогодні Електронне врядування в Україні торкається і галузі кримінальної юстиції. У сучасній юридичній літературі недостатньо приділено уваги дослідженню питання використання інформаційно-аналітичних інструментів при призначенні судових експертиз.

Відповідно до ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), одним із завдань кримінального провадження є «забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура» [1, ст. 2].

Саме шляхом кримінального процесуального доказування здійснюється встановлення значимих для розслідування фактів та обставин.

У свою чергу, висновки експертів займають важливе місце у системі джерел доказів. Проведення судової експертизи є одним із найбільш ефективних методів одержання достовірних доказів, а також перевірки вже існуючих доказів, якими оперують органи досудового розслідування.

Втім, призначення експертизи, її проведення та одержання висновку в сукупності являє собою складний комплексний процес.

Помилка на будь-якому етапі може призвести до втрати речових доказів, визнання висновку експерта недопустимим або неналежним доказом, втрати можливості отримання або перевірки нових доказів.

Для зменшення людського фактору в цьому процесі необхідно окреслити можливі напрями використання досягнень у галузі інформатизації при призначенні судових експертиз.

Інформаційно-аналітичні методи призначення експертиз та оформлення висновків експерта повинні стати складовою комплексної системи електронного кримінального провадження. Визначимо напрями, в яких доцільно використовувати описані інструменти.

1. *Визначення переліку експертиз, які потребують призначення та проведення.* Перш за все це методи контролю за призначенням стороною обвинувачення обов'язкових експертиз. Система повинна здійснювати автоматизований контроль за призначенням судово-медичної експертизи для визначення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень або причини смерті, судової економічної експертизи або товарознавчої експертизи для визначення розміру матеріальних збитків тощо.

Крім того, необхідною є розробка та реалізація алгоритмів, які будуть пропонувати слідчому та прокурору ініціювати призначення інших експертиз, які не є обов'язковими, однак, рекомендовані методикою розслідування того чи іншого кримінального правопорушення.

2. *Визначення переліку матеріалів, які необхідно надати експерту для дослідження, а також запитань, які виносяться на вирішення експерта.* Вказані дії будуть ефективним за умови накопичення в системі електронного кримінального провадження даних про всі обставини вчинення кримінального правопорушення, а також інформації про попередньо проведені слідчі (розшукові) дії.

За таких умов можливо розробити алгоритми, які визначатимуть як перелік матеріалів, котрі варто надати експерту, так і обсяг необхідних запитань.

3. *Визначення кола експертів, які мають право проводити визначену експертизу.* Це можливо розробити за умови синхронізації бази даних електронного кримінального провадження та Реєстру атестованих судових експертів.

4. *Чітке дотримання процесуальних норм щодо призначення експертизи та залучення експерта.* Кримінальний процесуальний кодекс України регламентує процес призначення судових експертиз в кримінальному провадженні. У свою чергу, Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень [2] деталізує цей процес, визначає основні види (підвиди) експертиз та внутрішні порядки їх проведення. Недотримання вказаних норм є підставою для визнання отриманого висновку експерта недопустимим доказом.

За допомогою інформаційно-аналітичної системи електронного кримінального провадження можливо убезпечити слідчих та прокурорів від порушення визначеного порядку шляхом впровадження суворих алгоритмів, які описують такий порядок. Система обмежень, заборон та попереджень про необхідність вчинення тих чи інших дій забезпечить безумовне дотримання процесуальних норм щодо призначення судових експертиз.

5. *Формування уніфікованих та структурованих висновків експертів.* Питання уніфікації та структурування процесуальних документів стосується

підсистеми електронного кримінального провадження, яка повинна стати невід'ємною складовою системи електронного кримінального провадження.

На думку експерта О. В. Ковальової, відсутність, недостатня уніфікованість та структурованість елементів висновку експерта «ускладнює використання сучасних інформаційних технологій, передумовою використання яких є моделювання об'єктів предметної області, для якої необхідна формалізація, яка забезпечить однозначне розуміння структури предметної області. Адже неможливо змоделювати об'єкти, сутність яких не регламентована» [3, с. 198].

Таким чином, запропоновані інструменти та методи можливо використати в рамках розробки концепції електронного кримінального провадження. Їх впровадження забезпечить чітке дотримання вимог до призначення експертиз, а отже, більш ефективне доказування в процесі досудового розслідування.

Список використаної літератури

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 18.03.2020).
2. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 18.03.2020).
3. Ковальова О. В. Використання програмного комплексу для оформлення експертних досліджень як уніфікація судової експертизи. *Теорія та практика судово-експертної діяльності* : Збірник матеріалів VIII міжвідомчої науково-практичної конференції ННІ № 2 НАВС. Київ, 2019. С. 197–199.